

Część II

Kataster, opracowanie Pawła Gorolla z 1946

/Projekt instrukcji katastralnej/

1. Uwagi ogólne o katastrze, 1...8

1.	Pomijając dosłowne znaczenie obcego wyrazu "kataster", w naszym pojęciu pod wyrażeniem tym rozumiemy operat składający się: a) z mapy sytuacyjnej w stosunkowo dużej podziałce, na której prócz granic Państwa, Województwa, powiatu, gminy lub miasta uwidocznione są również granice własności poszczególnych gruntów z podziałem na użytki (role, łąki, ogrody, pastwiska, lasy, wody, pusłki, drogi, szosy, koleje, rzeki, potoki, rowy itp.) i na klasy bonitacyjne, określające jakość gleby poszczególnych gruntów oraz b) z rejestrów wzgl. skorowidzów (matrykuły, księgi parcel, księgi zabudowań) które co do poszczególnych uwidocznionych na mapie gruntów i budynków podają bliższe dane dotyczące ich właściciela, położenia, rodzaju uprawy, wielkości, klasy, czystego dochodu, podatku, rodzaju przynależnych budynków itp.	
2.	Kataster jest wobec tego wykazem stanu posiadania gruntów i budynków.	
3.	Ponieważ podstawową częścią katastru jest mapa, zaś mapę sporządzić można tylko na podstawie pomiaru, kataster związany jest ściśle z miernictwem.	
4.	Pierwotnym zadaniem katastru było dostarczenie danych potrzebnych do opodatkowania nieruchomości; służył więc celom ściśle podatkowym.	
5.	Po założeniu ksiąg wieczystych, kataster, z uwagi na dostarczenie księdze wieczystej materiału potrzebnego do zabezpieczenia nieruchomości pod względem własnościowym, nabrał znaczenia katastru własnościowego (278).	
6.	Kataster, posiadając szczegółowe dane odnośnie granic, położenia, wielkości, jakości i wartości nieruchomości, wykorzystany być może ponadto skutecznie dla licznych potrzeb gospodarki państwowej i prywatnej. Z tego też względu katastrem posługuje się cały szereg różnych instytucji państwowych, samorządowych i prywatnych, korzystając z operatu katastralnego dla rozmaitych celów np. przy budowie dróg i kolei, regulacji rzek i potoków, melioracjach, przebudowie ustroju rolnego (komasacje, parcelacje) przebudowie, rozbudowie oraz odbudowie osiedli i miast, urządzeniach gospodarki leśnej, obronie państwa, sporządzeniu różnych map statystycznych itp.	
7.	Operat katastralny jest również cennym materiałem dla sporządzenia mapy gospodarczej Państwa.	
8.	Poza tym właściciele gruntów i budynków potrzebują dla celów pożyczkowych, podziałów spadkowych, przewłaszczeniowych, ubezpieczeniowych, dzierżawnych, podatkowych itp. różnych dokumentów jak np.: wyciągi, odpisy, zestawienia i rysunki z dokumentów katastralnych.	

2. Stan Katastru w Polsce przed wybuchem wojny, 9...12

9.	Kataster istniał przed wojną tylko na ziemiach byłych zaborów: pruskiego i austriackiego, czyli na 1/3 części państwa z roku 1939; na ziemiach byłego zaboru rosyjskiego katastru nie było.	
10.	Urzędy Katastralne, jako samodzielne Urzędy I instancji, podlegały w II instancji Izbowi Skarbowym, zaś w III instancji Ministerstwu Skarbu. Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 10 lipca 1933 zniesione zostały Urzędy Katastralne jako samoistne Urzędy a ich agendy przekazano właściwym terytorialnie Urzędowi Skarbowym.	
11.	Kataster, jakkolwiek uznany i uważany za instytucję bardzo pożyteczną, nie znalazł należytego zrozumienia u kompetentnych czynników, które zamiast założyć jednolity kataster na całym obszarze państwa, czego zresztą wybitni znawcy tej dziedziny stale się domagali, zaniedbywały coraz bardziej tę instytucję otrzymaną w spuściźnie po zaborcach. Mimo, iż agendy Urzędów Katastralnych ciągle się rozbudowywały, zmniejszano stale ilość tych Urzędów jak również obsadę personalną, aż wreszcie zniesiono Urzędy całkowicie, włączając je jako działy katastralne do Urzędów Skarbowych.	
12.	W ogóle miernictwo w Polsce przed wojną nie było należycie zorganizowane. Agendy miernictwa rozproszkowane były w kilku Ministerstwach, skutkiem czego często się zdarzało, że pewien obiekt mierzony bywał po kilka razy przez różne resorty i nieraz z różnymi wynikami.	

3. Stan katastru na Śląsku do chwili wybuchu wojny w roku 1939, 13...19

13.	Województwo Śląskie, składające się z górnośląskiej (były zabór pruski) i z cieszyńskiej (były zabór austriacki) części przejęło operat katastralny dwu różnych systemów a mianowicie: kataster pruski i kataster austriacki.	
14.	Cele i zadania obu systemów w zasadzie są prawie jednakowe, istnieją jednak pewne różnice w samym urządzeniu operatu i sposobie jego ewidencji czyli aktualizacji.	
15.	Operat pozostały po zaborcach nie przedstawiał się nadzwyczajnie, W czasie trwania wojny 1914-1918 w aktualizacji operatu powstały znaczne zaległości, a to na skutek redukcji personelu, powołanego do wojska, zaś w latach powojennych, zaborycy wiedząc iż operat oddany będzie władzom polskim, nie bardzo dbali o jego stan, zaniedbany w czasie trwania wojny.	
16.	Kompetentne władze polskie, mimo różnych trudności, uporządkowały przejęty operat katastralny tak dalece, iż stanął on w stosunkowo krótkim czasie znowu na wysokości swego zadania, zaspokajając potrzeby zarówno władz państwowych i samorządowych jako też stron prywatnych.	
17.	Na terenie Województwa istniało 10 Urzędów, później Działów Katastralnych i to 8 w górnośląskiej części Województwa (Lubliniec, Tarn.Góry, Chorzów, Katowice, Mikołów, Pszczyna, Rybnik i Wodzisław) i 2 w części cieszyńskiej (Bielsko i Cieszyn). Po przyłączeniu Zaolzia do Polski w roku 1938 ilość Urzędów powiększyła się o Dział Katastralny w Frysztacie.	
18.	Kataster na Śląsku, ze względu na odrębne ustawodawstwo autonomiczne, różnił się pod pewnymi względami od katastru w innych Województwach, a zwłaszcza w ostatnich latach przed wybuchem wojny, kiedy to w miejsce Referatu Katastralnego przy Oddziale II Wydziału Skarbowego utworzony został osobny Oddział pod nazwą "Oddział Pomiarowo-Katastralny"; niezależny już od Oddz.II, a podlegający wprost Wydziałowi Skarbowemu.	
19.	Oddział Pomiarowo-Katastralny, składający się z 3 samodzielnych Referatów (Administracyjnego, Technicznego i Archiwalnego), miał nieco szersze kompetencje niż Oddziały Katastralne w innych Województwach. Do Jego zakresu działania, obok spraw czysto katastralnych, należały również czynności, które przed jego utworzeniem (podobnie jak w innych województwach), spełniały osobne Referaty Pomiarowe przy Wydziałach Komunikacyjno-Budowlanych. Chodzi tu o sprawy takie jak prowadzenie pomiarów w związku z utrzymaniem granicy państwowej, rejestracja mierniczych przysięgłych i kandydatów na mierniczych przysięgłych oraz nadzór nad wykonywaniem przez nich zawodu, rejestracja i ewidencja punktów trygonometrycznych, nowe pomiary miast i wsi, pomiary dróg, rzek itp.	

4. Kataster w innych państwach, 20...22

20.	Kataster gruntowy istnieje w wielu innych państwach europejskich oraz pozaeuropejskich. Urządzenia katastru w poszczególnych państwach są różne, cel i zadania są wszędzie mniej więcej te same.	
21.	Według posiadanych wiadomości najbardziej nowoczesnie urządzony kataster istnieje w Szwajcarii. Nowoczesny kataster założony został również w Austrii w latach po wojnie światowej 1914-18.	
22.	Poza tym kataster istnieje w Niemczech, Francji, Czechosłowacji, Włoszech, Jugosławii, Hiszpanii, Holandii, Szwecji, Danii, Rumunii, Węgrzech, Turcji, Chinach, Egipcie i wielu krajach.	

5. Kataster w Polsce po wojnie 1939-1945, 23...25

23.	Postulaty o zespolenie agend miernictwa państwowego, rozproszkowanego przed wojną z szkodą dla Państwa i społeczeństwa w kilku Ministerstwach, znalazły wreszcie swoje zrealizowanie w postanowieniu Rady Ministrów, zatwierdzonym przez prezydium Krajowej Rady Narodowej dekretem z 30	
-----	--	--

	marca 1945 r. o pomiarach kraju i organizacji miernictwa. Mocą tego dekretu utworzony został przy Prezydium Rady Ministrów -Główny Urząd Pomiarów Kraju, - w którym zjednoczone są wszystkie działy miernictwa państwowego,	
24.	Do zakresu działania Głównego Urzędu Pomiarów Kraju należy również prowadzenie katastru gruntowego. Organami Głównego Urzędu Pomiarów Kraju są: przy Urzędach Wojewódzkich – Wydziały pomiarów - jako władze II instancji, <i>zaś</i> przy Starostwach Powiatowych - Referaty Pomiarów i przy Zarządach miejskich miast wydzielonych – Biura Pomiarów - jako Urzędy I instancji, Referaty Pomiarów starostw powiatowych lub miejskie biura pomiarów, po przejęciu uprawnień przysługujących dotąd Urzędowi Katastralnym, powołane są poza tym do spełnienia na terenie danego powiatu (miasta) całego szeregu zadań ogólnych, związanych z wykonywaniem pomiarów. Zakres działania Powiatowych Referatów Pomiarów jest zatem znacznie większy, niż zakres działania dawniejszych Urzędów Katastralnych; obejmuje on bowiem wszelkie dziedziny miernictwa państwowego w danym powiecie.	
25.	Tak jak zrealizowały się wreszcie postulaty o zorganizowanie miernictwa państwowego, tak samo w niezadługim czasie urzeczywistnią się postulaty o wprowadzeniu jednolitego katastru na całym obszarze Państwa. Projekt ustawy o wprowadzeniu katastru gruntowego i budynkowego jest już przez Główny Urząd Pomiarów Kraju opracowany i odnośną ustawą wejdzie niebawem w życie.	